

RAPORT ASUPRA DEZVOLTĂRII UMANE: ROMÂNIA 1997

MĂLINA FRUNZĂ
BOGDAN VOICU

În decursul evoluției civilizației umane, societățile au definit în mod diferit sensul existenței umane. Corespunzător s-a modificat și rolul desemnat statului. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, mai exact în anii ce au urmat celui de-al Doilea Război Mondial, statul a început a fi definit ca un instrument de atingere a bunăstării sociale (Esping Gosta-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Princeton University Press: Princeton, New Jersey, 1993).

România în tranziție își propune scopuri asemănătoare, fără a se fi decis însă asupra căilor precise pe care să le urmeze. Programele de dezvoltare economică și socială sunt ajustate permanent în funcție de rezultatele imediate ale politicilor promovate raportate la scopul final: dezvoltarea umană. O analiză a stadiului dezvoltării umane devine astfel extrem de interesantă, putând oferi o imagine de ansamblu a „stării națiunii“.

Este ceea ce își propun să realizeze autorii *Raportului Național al Dezvoltării Umane: ROMÂNIA 1997*. Dezvoltarea umană reprezintă un concept extrem de complex, înglobând în el o mulțime de dimensiuni, studiate de întreaga paletă de discipline ce aparțin științelor sociale: sociologie, științe politice, economie etc. Abordarea conceptului impune prin urmare o perspectivă multidisciplinară și totodată unitară: este necesară o armonizare a cunoașterii realizată prin intermediul metodelor specifice diverselor științe sociale (cu precădere a celor din sociologie și economie), pentru a se produce o viziune de ansamblu, de sine stătătoare a realității vizate.

O astfel de „interpenetrare a disciplinelor“¹ caracterizează *Raportul Național al Dezvoltării Umane*, lucrare elaborată de un colectiv de specialiști în economie, sociologie și statisticieni, la inițiativa PNUD și realizat în cadrul Academiei Române.

---

¹ Vezi Mattei Dogan și Robert Pahre, *Noile Științe Sociale. Interpenetrarea disciplinelor*. București, Editura Academiei, 1993.

Volumul în cauză este cel de al treilea dintr-o serie inițiată de PNUD, fiecare tom centrându-se pe un anumit aspect al dezvoltării umane. Obiectivul specific al *Raportului 1997* este precizat de doamna Leueen Miller, în *Argumentul* ce deschide volumul: cunoașterea situației reale în ceea ce privește problemele coeziunii sociale și ale sărăciei.

Marele merit al cărții în cauză este reunirea datelor relevante referitoare la dezvoltarea umană în România, date provenite din surse extrem de variate (CNS, IEN, ICCV, Catedra de Sociologie etc.), prezentarea fiind însoțită de analize pertinente și reprezentată sub o formă atractivă.

Abordarea subiectului este realizată în patru mari capitole referitoare la macrostabilizarea economică, echitatea și coeziunea socială, eficiența guvernării în susținerea dezvoltării umane, legitimitatea guvernării. Volumul se încheie cu o extrem de valoroasă addenda, conținând o serie de indicatori ai dezvoltării umane atât la nivel național cât și în profil teritorial.

Descrierea stării națiunii din punct de vedere al dezvoltării umane se constituie într-un demers extrem de ambițios, care necesită o opțiune fundamentală în ceea ce privește criteriile utilizate în analiză. Două sunt variantele posibile: o abordare normativă a realității socio-economice sau una fundamentată pe valorile și aspirațiile populației, centrată pe definirea socială a criteriilor de apreciere a nivelului de dezvoltare umană. *Raportul dezvoltării umane* nu face opțiunea pentru una dintre variante, ci caută să îmbine cele două tipuri de abordare. Sunt analizate astfel atât „realitatea obiectivă”, cât și reprezentările sociale asupra acesteia.

Excepție face Capitolul II, dedicat analizei echității și coeziunii sociale. Autorii optează pentru prezentarea detaliată a datelor statistice vizând dimensiunea materială a inegalității sociale: analiza este limitată la descrierea diferențelor de venit, consum și habitat. Perspectiva din care se realizează expunerea este pozitivistă: autorii par a pleca de la premisa, neprecizată explicit, că cifrele ar trebui să aibă o interpretare universală, aceeași pentru toți cititorii. Pozitivismul decurge din presupunerea că organizarea socială optimă este una singură, acceptată de toți indivizii ca o normă fundamentală.

Determinismul economic este cel ce guvernează analiza echității și coeziunii sociale: „zona cu impactul cel mai puternic asupra echității este cea a veniturilor” (pag. 23), iar „distribuția populației după nivelul veniturilor și cheltuielilor oferă cea mai sintetică măsură a inegalității și sărăciei” (pag. 23). Fără îndoială, factorul material joacă un rol foarte important în aprecierea structurii și a justiției sociale, însă reducerea analizei la această dimensiune poate fi realizată numai în condițiile în care definirea socială a echității și egalității impune acest lucru. Echitatea salarială în sine poate fi definită la nivel social pornind de la criterii diferite: educație, eficiență, importanță socială a muncii prestate, forță socială etc. Autorii capitolului în cauză pornesc de la ipoteza că fundamentul echității sociale îl reprezintă productivitatea muncii, fără a-și argumenta însă punctul de vedere, fie teoretic, fie prin date empirice.

Premisa fundamentală a capitolului I *Macrostabilizarea și dezvoltarea umană în tranziție* este relația de interdependență ce se constituie între dezvoltarea umană, coeziunea socială și stabilitatea economică. Demersul este centrat în acest caz pe studiul evoluției economice a României, fiind abordate mai ales evoluția inflației, ritmul creșterii economice și ritmul privatizării. Toate acestea sunt puse în legătură cu evoluția indicatorilor dezvoltării umane, legătură despre care autorii acestei recenzii consideră că ar fi fost indicat să fie detaliată și argumentată în extenso.

Capitolul al treilea, vizând „eficiența guvernării în susținerea dezvoltării umane“, se remarcă printr-o analiză extrem de amănunțită a evoluției indicatorilor dezvoltării umane și ai calității vieții. Interesant este tipul demersului: studierea eficienței se concentrează pe dezvoltarea umană în sine, nu pe scopurile declarate de Guvern. O analiză detaliată a surselor bugetului statului și a evoluției structurii veniturilor publice relevă importanța relativă mai mare a impozitelor pe salarii față de cele pe profit. Pornind de la această realitate, semn de ineficiență a activității economice și a politicii financiare, autorii își propun o caracterizare a cheltuielilor publice sociale, descriind în fapt redistribuirea socială a veniturilor. Sunt analizate în amănunt politicile sociale sectoriale și efectele acestora.

Capitolul al treilea propune, între altele, câteva repere asupra opiniei publice despre politicile sociale propuse și puse în aplicare de către Guvern. O analiză sistematică a legitimității și sustenabilității politice poate fi însă regăsită în capitolul IV al volumului. Abordarea legitimității și sustenabilității politice este de tip longitudinal, autorii referindu-se atât la prezent, dar și la perioada comunistă și la cea de după 1989. Demersul vizează mai ales suportul societății pentru politicile sociale, propunându-și să schițeze profilul statului ideal al bunăstării, așa cum rezultă acesta din analiza reprezentărilor sociale. Concluzia autorilor este că, în opinia românilor, bunăstarea se bazează pe muncă.

Raportul Național al Dezvoltării Umane se constituie într-un document interesant despre realitatea românească contemporană, unic prin tipul de abordare propusă în literatura noastră de specialitate. Nu putem însă să nu semnalăm un mic neajuns, rezultat din armonizarea incompletă a părților lucrării între ele. Astfel, uneori informația este redundantă, repetându-se în capitole diferite, iar alteleori părând că și-ar găsi mai degrabă locul în altă parte.

Lucrarea este accesibilă atât cititorului obișnuit, cât și specialistului, stilul explicit fiind unul din marile ei merite. Citind-o însă, se simte pe alocuri nevoia de informații suplimentare, pentru a putea caracteriza situația din România prin prisma a ceea ce se întâmplă în alte țări.

Pe ansamblu, este o lucrare extrem de utilă, referință obligatorie pentru orice analiză a realității românești, o inepuizabilă sursă de informație.